

*Панютинська загальноосвітня школа I-III ступенів №1
Лозівської міської ради Харківської області*

О.М. Сидоренко

Не загубити жодного

**ЛОЗОВА
2014**

**Схвалено методичною радою відділу освіти
Лозівської міської ради Харківської області
Протокол №   від**

**Сидоренко Олена Миколаївна
Не загубити жодного/ О. М. Сидоренко. - Лозова,
2014.**

“Не загубити жодного” -девиз кожної шкільної бібліотеки, яка прагне знайти ключик до кожного учасника навчально-виховного процесу незалежно від його віку, подарувати радість спілкування з книгою та надію на вирішення власних проблем, поділитися досвідом з літературними героями, зробити нові відкриття. Яким чином знайти шлях до своїх читачів розмірковує автор у своїй книзі.

Книга розрахована на шкільних бібліотекарів та всіх, кому не байдуже майбутнє підростаючого покоління.

**© Панютинська загальноосвітня школа
I — III ступенів №1
Лозівської міської ради
Харківської області
©О. М. Сидоренко**

Вступ

I. Традиційні форми роботи

1.Робота бібліотеки з учнями початкових класів

2. Робота шкільної бібліотеки з підлітками

3. Робота шкільної бібліотеки з дітьми юнацького віку

4. Робота шкільної бібліотеки з вчителями

II. Інноваційні форми бібліотечного обслуговування школярів.

Додатки

Список використаної літератури

Вступ

Бібліотека завжди займала важливе місце в житті школи. Вона відкриває двері у чарівний світ знань, захоплюючих пригод та відкриттів. Це не просто книгосховище (як про нею кажуть деякі не дуже досвічені знавці цієї справи). Це інформаційний центр навчального закладу, від якісної роботи якого залежить життєздатність школи. Вона завжди у центрі змін в житті навчального закладу. Особливо це стосується останніх десятиріч. Нині сучасною потребою перетворень шкільної діяльності є нова побудова навчального процесу в напрямі поділу навчального процесу на класні часи та самостійну роботу учнів. Для цього слід з малих років розвивати у школярів інтерес до читання, до поглибленої роботи з книгою, підвищенню інтелектуального рівня дітей. В рішенні такого завдання велика роль належить шкільній бібліотеці.

Саме пошуку шляхів залучення учасників навчально-виховного процесу до книги та читання присвячена ця робота.

Її метою є визначення форм та методів роботи

шкільної бібліотеки з читачами різних вікових груп.

Завдання:

- визначити вікові особливості відвідувачів шкільної бібліотеки, їх уподобання та захоплення;
- з'ясувати їх ставлення до книги та читання;
- проаналізувати деякі вміння та навички, якими оволодівають учасники НВП під час роботи з книгою;
- визначити напрямки популяризації книги та читання засобами шкільної бібліотеки.

Під час роботи використанні матеріали мережі Інтернет, праці російських бібліотекознавців Мелентьевої Ю.П., Тихомирової І.І., досвід бібліотекарів, які працюють в шкільних та дитячих бібліотеках і які поділилися своїми наробками в журналах “Шкільний бібліотекар”, “Шкільна бібліотека”, “Світ дитячих бібліотек” та в інших виданнях. В додатках представлені розробки позакласних заходів, які можна використати під час роботи з читачами певної вікової групи.

Я — ваш читач

Педагогічно цілеспрямована дія на читача спирається на вікові особливості. У дітей одного і того ж віку індивідуальні відмінності в читанні можуть бути дуже різні. Але кожному періоду дитинства притаманні свої закономірності читання, особливі прояви читацьких якостей: типові критерії оцінок; читацькі запити і їх зміст, широта, стійкість, мотиви звернення до літератури. Соціально-психологічні дослідження вже у наш час дають можливість уточнити вікову диференціацію читачів.

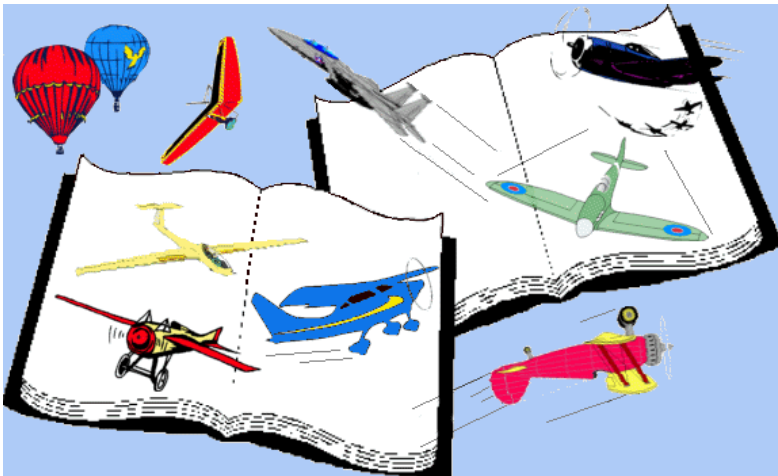
Читачи шкільної бібліотеки поділяються на наступні групи: учні початкових (1-4 класи або 6-10 років), середні (5-9 класи або 11 – 14-15 – підлітки) та учні старших класів (15-18 років). Серед відвідувачів значне місце займають також вчителі та працівники школи.

Всі ці групи активно взаємодіють одна з одною, утворюючи міцний колектив, з яким цікаво працювати.

I. Традиційні форми роботи

1. Робота бібліотеки з учнями початкових класів

Найважливішою віковою групою можна назвати молодших школярів. Саме з 6 до 10 років розвиваються найважливіші технічні ознаки, які лежать в основі сприймання літературного твору – емоційна сфера, мислення, уява.

Ідейний зміст твору діти цього віку пізнають частіше всього через вчинки героя, зміст. Цей віковий період називають «періодом початкового накопичення». І важливо, щоб дитина накопичувала саме цінне, що сприяє вихованню художнього смаку, культури слова, духовного світу в цілому. Діти ще не усвідомлюють

науково-пізнавальну книгу, як початок інформації, не вміють зв'язувати свої пізнавальні запити з читанням, їх цьому треба вчити.

Цей період характеризується невідповідальністю між відносними можливостями сприймання твору і недосконалою технікою читання.

У цей час завданням бібліотеки є виховання стійкого інтересу до книги і бажання побороти труднощі читання. Бібліотекар встановлює взаєморозуміння з читачами. В духовний світ читача входить саме цінне, що відповідає рівню його розвитку і сприяє його подальшому розвитку. Ведучою діяльністю в психологічному розвитку дошкільнят і молодших школярів є сюжетно-рольова гра, а улюбленими жанрами – казки, дитячі вірші і пісні, загадки. Зрозуміло, що в спілкуванні бібліотекаря з читачами цієї категорії присутній ігровий елемент. Тобто, використовуючи свою фантазію і творчий потенціал в процесі роботи, бібліотекар створює атмосферу гри, розробляє ігрові ситуації, . Завжди цікавими будуть різноманітні літературні ігри-змагання, які активізують творчий потенціал юних читачів.

Наведемо деякі приклади:

Літературні ігри-змагання

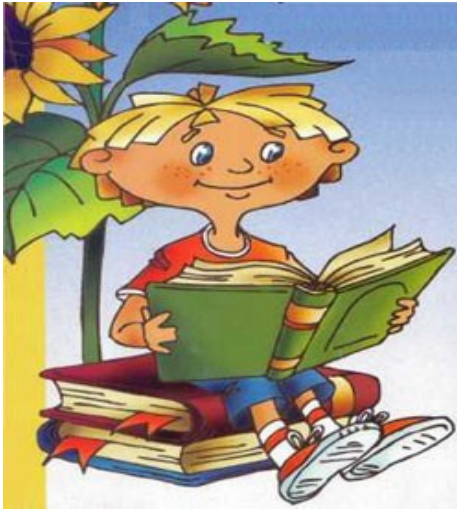

Ігри мають велике значення під час роботи з книгою. Серед них:

- розширення знань дітей про навколишній світ;
- розвиток почуття гумору;
- розвиток кмітливості, винахідливості;
- вплив на розвиток мови, уяви, пам'яті, емоцій, уваги, логічного мислення;
- виховання вміння співчувати, чутливості, доброти, любови до навколишнього середовища.

Саме у цьому віці йде процес читацького становлення дитини, і шкільна бібліотека, спираючись на інтереси дітей, зобов'язана навчити їх читати, знайомити з найкращими книгами, які будуть пробуджувати їх до нових запитів, викликати їх інтереси

в самонавчанні і творчості.

Але дослідники якості читання учнів початкової школи вказують на поступове зниження ролі книги в системі духовних цінностей школярів. За спостереженнями педагога

І. Тихомирової,

сучасні першокласники в більшості своїй вже не можуть продовжити початкові рядки відомих раніше всім віршів А. Л. Барто: «Упустили ведмедика на підлогу» чи «Наша Таня голосно плаче». У цього покоління на першому місці стоїть телевізор, комп'ютер. Для цього віку притаманна кризова модель дитячого читання. «Її характерні риси: дитячий читацький негативізм, відмова від добровільного читання серйозної літератури, превалювання в репертуарі читання низькопробних книг, невисока культура читання, заміна читання програмних творів дайджестами, втрата дітьми почуття мови.». З іншого боку саме «у цей час формуються

навички читання та читацька самостійність учнів, виробляється позитивне ставлення школярів до читання за власною ініціативою». Тому формувати самостійного читача потрібно з першого тижня перебування дитини в школі.

Ось деякі вміння та навички, які набувають учні 1-2 класів по роботі з книгою:

- Характеристика героїв,
- вміння робити узагальнений висновок про тему, характер, жанр,
- виділення зовнішніх ознак тексту,
- знання змісту твору,
- вміння переказувати прочитане, виділяти основних персонажів, обговорювати оповідання та стисло висловлювати своє ставлення до нього, робити прості записи про прочитане; здобувати навички оперування поза текстовою інформацією (прізвище письменника, титульний аркуш, заголовок твору, передмова, зміст книги, ілюстрації, умовні графічні позначки), словесне малювання

Серед цікавих форм роботи у цьому віці можуть бути “Зустріч з казкою”, “Посвята у читачі”, “Прощання з Букварем”, “Подорож книжковою країною”,

літературні вікторини. (Додаток А)

У 3-4 класах самостійне читання учнів стає істинно позакласним. А на уроках відбувається колективне обговорювання того, що діти прочитали заздалегідь.

Збільшується і розмір книг, які беруться в бібліотеці. Якщо у першому класі він не перевершував 30-36 сторінок, то у 3-4 класах у читацькому колі з'являються значні за обсягом твори. І перш за все науково-пізнавальна література.

Виділяють наступні шляхи зацікавлення молодших школярів книгами:

- подорожі меморіальними місцями, пов'язаними з іменами письменників і літературою,
- екскурсії до пам'ятників письменникам та літературним героям, до книгарні, із залученням дітей до активної участі у літературних заходах
- зустрічі з письменниками,
- презентації книг,
- книжкові виставки,
- ранки,
- конкурси,
- колективні читання книг,

- перегляд спектаклів,
- читацькі конференції

У цей час за допомогою вчителів початкових класів бібліотекарі вчать користуватися учнів читацькими щоденниками. В першому класі в читацьких щоденниках до кінця року записують назви книжок та прізвища їхніх авторів; у другому класі до цього додається підзаголовок, кількість сторінок, місце та рік видання, дата прочитання; в третьому класі – відгук про книгу або стислий переказ її змісту.

Особливе місце в освоєнні читацької культури і розвитку творчих здібностей читача займають літературні ігри, творчі роботи, конкурси і драматизації, заочні зустрічі з письменниками.

Важливу роль у стимулюванні читацької активності дітей відіграють різноманітні конкурси: на кращого читача, на кращий читацький щоденник, на кращий відгук про прочитану книгу, на кращу ілюстрацію до твору, на кращого декламатора. Підведення підсумків та нагородження переможців грамотами і подарунками (книгами) обов'язкові. Про підсумки конкурсу варто проінформувати батьків на

батьківських зборах. Це все сприятиме створенню ситуації успіху юного читача.

Під час відбору текстів для роботи із школярами молодшого віку варто дотримуватися наступних принципів: «орієнтація на читацькі інтереси дитини; різноманітність тематики і жанрів літературних текстів; різноманітність кола авторів; тексти, що вивчаються на заняттях з позакласного читання, не дублюють, а розширюють і доповнюють літературний матеріал уроків класного читання».

Серед індивідуальних напрямів роботи з учнями початкової ланки превалюють наступні:

- вивчення читацьких інтересів;
- аналіз читання;
- робота з формулярами читача, захист читацьких формулярів;
- індивідуальне керівництво читанням;
- індивідуальні плани читання. Індивідуальні рекомендаційні списки читання;
- індивідуальні бесіди;
- бібліотечно-бібліографічні консультації;
- індивідуальна робота з обдарованими дітьми;
- робота з відгуками читачів;

- індивідуальна робота з учнями, потребуючими педагогічної уваги, нестигаючими, слабо читаючими;
- індивідуальна робота з керуючою ланкою та вчителями;
- індивідуальна робота з батьками;
- індивідуальне розповсюдження інформації.

Таким чином, молодший шкільний вік займає одну з найважливіших ланок у формуванні справжнього читача, формує його смак, звички, вчить самостійно працювати з книгою. Але цей період дуже важливий й для бібліотеки, яка використовуючи індивідуальні та масові форми роботи, елементи гри, повинна «зробити» цього школяра своїм постійним читачем.

2. Робота шкільної бібліотеки з підлітками

Особливу увагу бібліотекарю варто привернути підліткам. Адже не дарма кажуть: «Яка нинішня молодь, таке й суспільство в майбутньому». Сьогодні гостро стоять питання: що нас чекає, що несе з собою нове покоління? Адже майбутнє залежить від неординарно мислячих, творчих особистостей, від тієї інтелектуальної духовної еліти, яку потрібно сформувати.

Молода людина має можливість задовольнити пізнавальні, професійні, дозвіллеві інтереси та запити за допомогою різноманітних джерел і численних відео – та аудіовізуальних каналів одержання інформації. Але ні кінофільми, ні теле – чи радіопередачі, ні дискотека не

замінять спілкування з книгою. Ще в літописі XI ст. записано: «Ум без книг, аки птиця опешена. Якоже она взлетети не может, також и ум недомыслится...»

Зараз читання стало іншим. У коло читацьких інтересів підлітків увійшла така література і такі сфери життя, які раніше менше привертала увагу.

Що ж цікаво сучасному підлітку? Зберігається розподіл на літературу для хлопчиків та дівчат. Журнали «Юна леді», «Однокласник», «12+». Підліткам хочеться бути дорослими. Їх увагу привертають глянцеві обкладинки журналів. Хлопців цікавлять фентезі, детектив. Хоча фентезі люблять і дівчата. У цей період навіть пробують писати полуказки — полуфентезі. Доречи це вже гарний матеріал для дослідження майбутнім психологам. Для цього віку фентезі це і детектив (вбивство, розслідування), і фантастика (машина часу), і історичний твір (подорож у часі). Війни, любов, дружба. І все це закінчується добре. Як у казці.

Вони вже не прагнуть охопити тему цілком, розглянути її під різними кутами зору. «Дитина не перестає читати, просто її читання стає іншим – більш прагматичним і поверховими».

Щоб з'ясувати, яким повинен бути сучасний читач-піліток, слід розібратися в його уподобаннях. Цікаве дослідження було проведено Миколаївської ОДБ ім. В. Лягіна протягом 2002-2006 років, і з'ясувалося, що ми навмисно, або ненавмисно, не розуміє наших дітей, а відповідно і наших читачів.

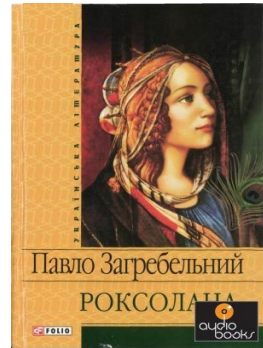
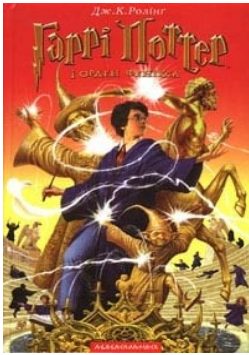
Для них бути сучасною людиною означає не бути вульгарним, відповідати за свої думки, вчинки, робити щасливими інших. Важливими є доброта, мужність, правда, світле майбутнє (давайте не будемо сміятися із заїзжінної істини).

Вони розраховують на сім'ю, себе, маму, захоплюються різними розвагами, власним збагаченнями, політикою бізнесом, життям, грошима. Соромляться свого соціального стану бідності, своєї зовнішності, численності бомжів та п'яниць, своєї Батьківщини.

Вони негодують, що в країні багато бідних, низька заробітна плата, немає роботи. Але це покоління вірить, що «вбити будь-яку людину заради щастя інших її не можна, адже навіть одна погана людина має право на життя — а життя людини найголовніше».

Опитані діти читають О. Дюма, Ж. Верна, О. Гріна, М.

Твена. Із задоволенням слухають П. І. Чайковського, І. В. Бетховена, А. Моцарта. Хоча є і такі хто із задоволенням слухають С Спірс, Н. Орейро. Серед улюблених казкових героїв Гаррі Поттер, тореадори з Васюківки В. Нестайка, Том Соєр, Робінзон Крузо, Карсон, Шерлок Холмс, Мауглі, Роксолана.

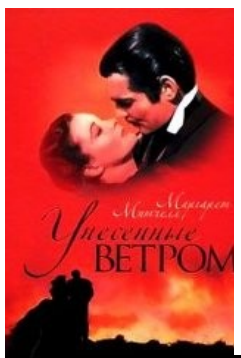
Сучасними нелітературними героями визнали Наталію Огейро, братів Кличко, Джекі Чана, А Щварценеггера. Можна припустити, що кожен час (епоха) обирає своїх літературних кумирів. Був час, коли зачитувалися «Тимуром і його командой» А. Гайдара, «Молодою гвардією» Фадєєва, серією «Гаррі Поттер».

І як гриби після дощу ростуть твори схожі на них, поки не з'явиться щось таке, що зможе їх замінити. На цей час подібна ситуація відбувається з

«потеріаною», книгами Дарії Донцової та іншими більш або менш знайомими іменами.

Все це було і буде. На початку XIX століття зачитувалися Вольтером, Вергілієм, Гомером, Лафонтеном, Мольєром, Расіним. А серед соціальних верств населення більш низького рівня немало було видань схожих на сучасні «ужастіки». На початку 20 років 20 століття популярними були «Братовбивство або Таїна Дюссельдорфа», «Полночний колокол або таїна Когенбургського замку». Один період користувалися інтересом байки І. А. Крилова, твори В. Ф. Одоевського, В. Д. Григоровича, В. Г. Короленка, М. Г. Гаріна-Міхайловського, І. С. Тургенева, Г. Ібсена, М. Метерлінка, Уайльда. Один з читачів того часу в щоденнику писав: «Яка отрада пізнавати оточуючий тебе світ.» У цей час читанням було охоплено лише 14 %, 8 хлопчиків та 1, 2 % дівчат. З них пригодицьку літературу читало 26,1% хлопців та 12% дівчат. І це ніби то слабочитаючий період, коли само по собі читання було справою майже не обраних. В 20-ті роки самими читаємими були все ті ж Ж .Верн, Майн Рід, Ф. Купер. Найбільш важливими проблемами, які підіймали вони були справедливість, любов, дружба, можливість

наукового прогресу, перспективи. Дітей 60-70 -х років крім цих проблем цікавить космос, астрономія, величезні канали інформації (радіо, телебачення). Для колишнього Радянського Союзу це був час, коли російська радянська література займала 97%. На першому місці стояли книги про війну (як для дівчат, так і для хлопців), потім пригодницька література та детективи. Фантастика займала незначне місце в 90-ті роки. Те що було цікаво 20-ті роки перестало бути цікавим. Ось як пише про роман В. Беляєва один з підлітків 90-х років: «Про стару фортецю: «Читаєшь и ни как не кончается» .

У цей час продовжується розділення на твори для хлопців та дівчат. Дівчатам більш цікавили «Занесені вітром» М. Мітчелл та «Ті, що співають в терновнику» К. Маккалоу.

«Центром притяжіння юних читачів стає вже не дівчинка — підліток, а а героїня — справжня жінка». А ще підліток 90-х років відкриває для себе світ фантастики. І зовсім не важливо яка причина призвела до цього: зміна кругозору батьків, цікавість про пригоди, до НТП, чогось нового та не передбаченого. В цей час з'являється інший погляд на літературного героя. Менш цікавляться математичними дисциплінами. Разом із цим особою популярністю користуються журнали «Квант», «Світ комп'ютера», глянцеві журнали для дівчат. Хлопці у цей час, по даним РГБ віддають перевагу детективам, періодиці, техніці. Звичайно, що потреба в науковій літературі буде зберігатися завжди, адже це один з напрямків роботи шкільної бібліотеки. Велика кількість підлітків не прочитали «Вершника без голови», «Двох капітанів» і вже не прочитають. І щось буде втрачено. Можливо будуть послаблені зв'язки між дітьми та батьками.

В наш час научно-технічного прогресу можна зацікавити підлітка книгами. Серед завдань актуальних у наш час є задоволення інформаційних потреб читача, підвищення рівня культури читання та інформаційної культури читача, організація співпраці читача та

бібліотекаря протягом всього перебування користувача в бібліотеці. Шкільні бібліотеки використовують різноманітні форми роботи із своїми читачами, вивчаючи їхні інформаційні потреби. Актуальними є як індивідуальні форми роботи, так і масові. До індивідуальних форм відносять: бесіди, такі як орієнтуюча при первинній записи в бібліотеку, тактична (під час рекомендації у виборі книги), корегуюча (під час спілкування щодо змісту прочитаної книги). На думку Мелентьєвої Ю.П. «при зовнішній простоті використання цей метод дуже складний у використанні, тому що вимагає від бібліотекаря доброї підготовки в галузі психології» Менше підходять до цього індивідуальне інформування та складання рекомендаційних планів читання.

Для того, щоб успішно керувати читанням, необхідно спочатку виявити читацькі інтереси дитини. В першу чергу для цього використовується одна з головних форм в індивідуальній роботі – бесіда. Спілкуючись з читачем при записуванні в бібліотеку, бібліотекар з'ясовує: як навчається, улюблені предмети, які інтереси, улюблені теми, в яких гуртах займається, про що любить читати. Данні заносяться в формуляр,

який у будь-яку мить може допомогти бібліотекарю у спілкуванні з читачем. Ці записи періодично доповнюються і уточнюються, вони допомагають краще задовольнити інтереси і вимоги читачів, визначити напрямок роботи по керівництву читанням.

Під час рекомендації книги звертається увага на деякі елементи книги, враховуючи при цьому вік дитини. Якщо твір відомий, бібліотекар, посилаючись на кінофільм, може сказати, що книгу читати набагато цікавіше. Серед традиційних форм роботи: вивчення читацьких інтересів, бесіди, виконання усних довідок, бібліотечно-бібліографічні консультації, аналізи відгуків про книгу, читацьких формулярів, сигнальна інформація, індивідуальне розповсюдження інформації.

Цікавою формою вивчення читацького інтересу є відгуки про книги. Свої відгуки записують читачі 5-9 класів у спеціальний альбом, який завжди знаходиться у бібліотеці, в «куточку читача». Кожен з читачів має можливість в будь-який момент зробити свої записи. Вивчаючи відгуки, бібліотекар дізнається про думки і враження читачів про прочитані книги. Допмагаючи учню написати відгук, бібліотекар підказує над чим треба замислитись в книзі, виділити головне, не

концентруючи увагу на дрібницях, примушує читача не просто читати, а думати над книгою, вчить висловлювати свої думки і роздуми про неї. Бібліотекар користується аналізом відгуків в керуванні читанням, при рекомендації книг іншим читачам.

Після вивчення читацьких інтересів бібліотекар переходить до керування читанням читачів. Для цього в бібліотеці створюється картотека «Індивідуальне керівництво читанням». До неї заносяться всі читачі, визначені в результаті анкетування, аналізу читацьких формулярів, індивідуальних бесід, вивчення банку даних про обдарованих дітей, які є членами наукового товариства і систематизованого по окремим групам.

На особливому контролі знаходяться учні, які потребують педагогічної уваги, не встигаючі і слабочитаючі. Вони знаходяться під постійним наглядом бібліотекаря, який домагається систематичного відвідування бібліотеки, для них складені індивідуальні рекомендовані списки для читання. Аналіз читацьких формулярів цих читачів проводиться два рази в півріччя, бібліотекар докладає максимум зусиль для підвищення інтересу до читання. Діти залучаються до роботи в активі бібліотеки.

В індивідуальній роботі з читачами всіх груп використовується така форма, як виконання усних довідок. Ця форма вимагає знання фонду бібліотеки. Специфікою роботи шкільної бібліотеки є дефіцит часу, довідку необхідно виконати за короткий проміжок часу, через що виникають труднощі. З появою в бібліотеці комп'ютера та підключення до мережі Інтернет проблема у виконанні складних довідок відпала.

Бібліотечно-бібліографічні консультації є ще однією формою індивідуальної роботи. Більшість читачів, які приходять в бібліотеку з конкретним питанням для виконання домашнього завдання або за особистим інтересом не завжди вміють користуватися довідковим фондом бібліотеки. У цьому випадку бібліотекар проводить індивідуальні консультації, під час яких вчить користуватися каталогом, картотеками, енциклопедіями, словниками, довідниками, дає адреси корисних освітніх сайтів, при цьому, роблячи примітки у формулярі читача, щоб при відвідуванні читального залу наступного разу, бібліотекар міг спостерігати за цим читачем, щоб дізнатись наскільки він засвоїв отриману інформацію.

Цікавими для дітей цього віку є комплексні

форми, які включають в себе декілька заходів (виставка, інтерв'ю, диспут, вікторина чи конкурс, прес-конференція чи бесіда за круглим столом, об'єднаних між собою однією метою, тематичним спрямуванням, предметом розгляду, колом учасників:

- прес — діалог, під час якого учні виконують роль журналістів, обирають одну або декілька статей, зміст яких цікавить всіх;

- аукціон знань (тобто хто більше знає й може доповнити важливими і цікавими відомостями);

- аукціон ідей (вдосконалення, доповнення)

- інтелектуальні заходи — ігри, які дублюють популярні телевізійні «КВК», «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Поле чудес», «Перший мільйон».

Для них буде цікавим, наприклад, розіграти мімічну сценку (або серію сценок) на запропоновану тему, скласти вірш, використовуючи подані слова, що римується (буриме), а потім його інсценувати, скласти розповідь, використовуючи даний зачин, наприклад:

«Коли я був маленький...», «Учора я одержав з фізики першу...» тощо.

Озвучити цю розповідь, застосовуючи прийом естафетного (почергового) читання, або інсценувати її,

«Оживити» зображення відомих картин: «Програли», «Знову двійка» Ф. Решетникова, «Мисливці на привалі» В. Перова, придумати пантоміму до рядків із популярних пісень. Команда-супротивник має відгадати пісню, розіграти сцену з життя якого-небудь літературного героя.

Таким чином, з читачем-підлітком легко працювати, якщо вміло дібрати ті індивідуальні чи масові форми роботи. Це бесіди, рекомендації, масові заходи такі які нагадують популярні телевізійні шоу-програми «КВК», «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Поле чудес», «Перший мільйон».

3. Робота шкільної бібліотеки з дітьми юнацького віку

Чим старше стають діти, тим більш серйозно вони починають відноситися до

світу, який їх оточує. Це вік пошуку морального ідеалу, соціальної, громадської активності. Змінюється роль читання в житті школярів, звужується діапазон читацьких запитів: чіткіше ніж в попередні періоди проявляється різниця по відношенню до читання. (традиційні та інноваційні). І знову на допомогу приходять елементи гри.

Участь у грі вимагає від школярів поглибленої роботи з книгами різних видів і жанрів, прищеплює смак до самоосвітньої діяльності, дає змогу перевірити свої можливості, утвердитися як особистість.

Особливою популярністю у цей вік починають користуватися деякі інноваційні форми, які з часом перетворилися на традиційні. Це диспут, який

допомагає глибше розібратися в обговоренні питання, дебати, як інтелектуальні змагання, яке сприяє розвитку вміння відстоювати свої погляди, обговорення книги, як колективна творча оцінка прочитаного.

Важливою умовою цих форм роботи є підготовчий етап, який включає відбір книги, обов'язкове її прочитання учасниками заходу, складання запитань для обговорення і творчих завдань, а також підготовка читачів. Книга повинна бути цікавою для даної категорії читачів, тому слід враховувати уподобання та побажання дітей.

В старших класах зростає навчальне навантаження, учні мріють про свою майбутню професійну діяльність, готуються до вступу у виші. Тому з учнями цього віку доречно проводити масові заходи з професійної орієнтації, проводити обзори літератури з науково-популярної літератури для розширення кругозору та для самостійної роботи по підготовці до екзаменів та зонального тестування. Крім тому в цьому віці доречні заходи морально-етичної тематики, гендерних відносин, а також літературно-музичні вечори, в яких із задоволенням приймають участь самі учні. (Додаток Б)

В юнацькому віці молодь активно засвоює ІКТ, активно веде пошук в мережі Інтернет. Тому в цей період необхідно приділяти увагу вихованню інформаційної культури школярів.

Таким чином, юнацький вік займає важливе місце серед вікових категорій учнів читачів. Для вчителів вони ще діти, для них самих – вже дорослі, зі своїми смаками, які суттєво впливають на подальшу долю. У цьому віці діти, як правило, знову повертаються до бібліотеки. Знову читають програмові (і не тільки) твори, які є в бібліотеці. Особливо ті, які є обов'язковими під час здачі ЗНО з української та світової літератури.

4. Робота шкільної бібліотеки з вчителями

Вчителі як і учні є учасниками навчально-виховного процесу, тому теж потребують на допомогу. І перш за все в періодичних виданнях, які у великій кількості пропонує каталог періодичних видань. Вартість цих видань не дає можливість всім педагогічним працівникам підписуватися. Та сума, яка виділяється на школу для бібліотеки, як правило спрямовується на видання, які повинні обов'язково бути виписані. Це «Інформаційний збірник» та «Освіта України», що на півріччя складає 536 грн. Інші журнали, які потрібні для роботи не тільки вчителів, але й адміністрації виписуються за рахунок коштів самих же педагогічних працівників. Особливим попитом адміністрації користуються газети «Завуч», «Директор», «Управління закладами освіти», «Практика управління закладом освіти», «Виховна робота в школі», «Позакласний час», «Розкажіть онуку». Звичайно можна «запропонувати» завучу самостійно продивлятися пресу і визначати те, що йому необхідно. Це те ж важливо. Але на даному етапі роботи важливими є індивідуальні методи роботи. Особливо це стосується тактичної

бесіди. У будь-якому разі варто не забувати межу між читачем-вчителем та вчителем-читачем. Якщо перед нами вчитель — читач, то скоріш за все йому цікавіше буде отримати необхідну йому інформацію:

Важливою буде інформація щодо обраної теми роботи (участь МАНі, педраді, методичному об'єднанні та інше) Звичайно необхідно порадити що найбільше підходить, а що найменше. У зв'язку з тим, що останнім часом допомога бібліотеки вчителю заключається в наданні підручників, то індивідуальна бесіда часто носить негативний характер щодо змісту отриманої книги (підручника), необхідності працювати за виданим підручником і не можливості щось змінити в цій інформації. Індивідуальна робота бібліотеки з обдарованими дітьми

«Особливу важливість цей метод отримує коли сам читач має високу інформаційну культуру і може «добудувати» отриману інформацію, доповнити, розширити її». Важливою формою індивідуальної роботи бібліотекаря з вчителем — читачем є індивідуальне планове читання. Хочеться знову направити читачів до полицки з періодичними виданнями. Користувачами індивідуальної інформації є

керуюча ланка школи, класні керівники, керівники методоб'єднань, керівники учасників МАН, учителя, які атестуються. Вони занесені в картотеку індивідуального керівництва читанням. Для них зібрана картотека по проблемі. У систематичній картотеці газетно-журнальних статей визначений ряд рубрик на допомогу педагогічним працівникам школи: «Обдаровані діти», «Особистісно-орієнтоване навчання», «Індивідуалізація і диференціація у навчанні», «Формування компетентного учня» та інші. Проводяться консультації для класних керівників на теми бібліотечно-бібліографічних знань, підбирає до уроків, виховних годин, масових заходів матеріал, оформлює в класах книжні виставки на певні теми.

Бібліотека повинна працювати індивідуально з кожним вчителем: розповсюджувати необхідну інформацію, надаючи відомості про новини методичної літератури. Доречним буде використання існуючих періодичних видань для складання списків рекомендованих статей до педагогічних рад. Створюються книжкові виставки. Відбувається сумісна робота педколективу та бібліотеки з обдарованими дітьми. Учні школи, користуючись матеріалами,

запропонованими бібліотекою, досягають певних успіхів, являючись переможцями міських, обласних, республіканських, міжнародних олімпіад, призерами міських та обласних етапів МАН, учасниками науково-практичних конференцій, олімпіад та конкурсів з навчальних предметів. Щоб навчально-виховний процес школи був ефективним та професійним, основним завданням бібліотеки є мати інформацію певного типу, яку бібліотекар може запропонувати педагогічним працівникам. Їх необхідно знайомити з літературою, періодичними виданнями, Інтернет – ресурсами, які висвітлюють передовий педагогічний досвід, методичні розробки сучасних уроків. Поруч з різними формами бібліотечної роботи успішно здійснюється індивідуальна робота, маючи свої переваги, так як бібліотекар входить в особистий контакт з індивідумом. Бібліотекар інформує керівну ланку школи, керівників методоб'єдань, класних керівників, психолога про новинки, нові статті, які вийшли з друку, з певного кола тем, узгоджені з кожним абонентом, які отримують індивідуальну інформацію. Для деякого з них складаються індивідуальні рекомендовані списки читання. Добирається матеріал до уроків, виховних

годин, масових заходів, предметних тижнів, до атестації.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку шкільних бібліотек для роботи з користувачами широко використовують традиційні форми роботи, які й в наш час не втрачають своєї популярності. Серед них перевірені часом індивідуальні бесіди з читачем, інформування, дискусії, диспути. Серед масових форм особливою популярністю користуються перероблені версії телевізійних передач, таких як КВК, «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», конференції, літературно – музичні композиції.

1.2 Інноваційні форми бібліотечного обслуговування школярів.

В діяльність шкільної бібліотеки активно впроваджуються інноваційні форми обслуговування, які допомагають краще зрозуміти читача, підвищити рівень його компетентності. Вони виховують творчого читача, здатного на пошук нестандартних рішень.

Серед інноваційних форм роботи значне місце займає бібліотерапія, тому що бібліотекар перш ніж щось поради прочитати, повинен зрозуміти свого читача, побачити, а можливо, передбачити можливі дії учня.

А це вимагає від нього дотримання певних правил.

«В бібліотерапевтичній роботі, що найменше, поділяють чотири напрями:

Ситуаційна бібліотерапія застосовується у важких психологічних ситуаціях: стреси, фрустрації, особистісні конфлікти.

Проблемна бібліотерапія використовується для позбавлення людей різноманітних комплексів: труднощів в спілкуванні, страх аудиторії, тощо.

Ігрова бібліотерапія пов'язана з розігруванням деяких сценок з художніх творів. Окремо виділяється казкотерапія, яка позитивно впливає на психіку людини, тимчасово «перетворюючи» її у дитину.»

Активно використовуються у наш час віртуальні екскурсії, віртуальні огляди, віртуальні вікторини, уроки, презентації

Але у будь-який час важливою є особистість бібліотекаря, який може знайти щось незвичне майже на пустому місці. Наприклад, що може бути спільного між словами «бібліотекар» та «повар». На думку Т.А. Катаевой «в слові «повар» для дітей молодшого шкільного віку зашифровані правила гігієни читання»

П (поза). Як можна або не можна читати?

О (освітлення) Яким повинно бути освітлення під час читання?

В (время – «ЧАС») Скільки та коли треба читати?

А (артикуляція) Як читати текст

Р (регресія) Як читати, запам'ятовуючи, і не повертаючись назад.

Не менш цікавою форою роботи шкільної бібліотеки є віртуальні книжкові виставки.

«Під цим поняттям різні фахівці розуміють і презентацію книг в електронному форматі PowerPoint, і електронну виставку повністю оцифрованих видань, і

повні цифрові авторські колекції творів.» Серед її переваг з традиційною — не обмежений у часі та просторі захід до потрібних сторінок, популяризація бібліотечного фонду бібліотеки, можливість переглянути та зацікавитися темою, презентація книги. З іншого боку електронна виставка не дає можливість погортати сторінки потрібних книг, взяти безпосередньо з виставки.

Використання віртуальних виставок дає можливість забезпечувати збереження документів, необмежений термін експонування, можливість перегляду змісту окремих документів за допомогою анотацій, рецензій, відгуків. Віртуальні виставки створені в форматі HTML дозволяють використовувати гіперпосилання.

Це дає можливість читачеві більш глибоко познайомитися з необхідними розділами або проігнорувати деякі з них

Особливу увагу в шкільних бібліотеках варто приділити структурі виставки, яка включає біографічну довідку про особу, бібліографію (перелік авторських робіт, видань та інше). Бажано мати ілюстрацію до кожного бібліографічного запису та анотування. Варто

не забувати про розділи, які, обов'язково, мають супроводжуватися цитатами або вступними статтями.

Віртуальна виставка включає:

інформацію про видання:

візуальну (зображення обкладинки, оцифровані частини книги: передмова, вступ);

бібліографічні дані (бібліографічний запис + шифри фонду бібліотеки, що представляє виставку);

аналітичну інформацію (анотації, реферати до видань, рецензії, відгуки читачів);

оцифровані частини книги (розділи, найцікавіші витяги тощо);

посилання на повні тексти книги, якщо вони доступні в бібліотеці або в мережі Інтернет.

Додаткові матеріали за темою виставки, що існують в мережі:

посилання на Інтернет – ресурси (біографії, критичні статті, рецензії, відгуки, тематичні сайти);

відомості про наявність книг в інших бібліотеках, Інтернет - магазинах та ін;

зображення: портрети, ілюстрації, фотографії тематичного характеру.

Додаткова інформація, представлена

створювачами виставки, і відомості про додатковий сервіс:

біографічні, бібліографічні, енциклопедичні відомості за темою виставки (біографії авторів та інших персон, бібліографічні списки, історичні відомості та ін.);

вказівка про можливість замовити електронну копію;

вказівка про можливість замовити книгу по МБА.

Отже, віртуальні виставки надають широкий спектр можливостей для суб'єктів виставкової діяльності. Їхні організатори можуть таким чином популяризувати бібліотечні фонди та рекламувати бібліотеку, а відвідувачі – задовольняти свої інформаційні потреби.

Не менш цікавою формою роботи є проектна діяльність, яка активно використовується не тільки в бібліотеці, але й під час уроків в школі. Це одна з тих форм, яка потребує найбільшої уваги від всіх учасників проекту, але дає максимально можливі результати. Серед проблем які виносяться для вирішення автоматизація та медіатизація бібліотек, зміни у кількісно – якісному стані фонду, залучення учнів

школи до читання, розвиток творчих та інтелектуальних здібностей учнів засобами бібліотеки. Будь-який проект включає велику підготовчу роботу (визначення актуальності, мети, завдань термінів, відповідальних, складання плану роботи). На цьому етапі розробляється необхідний пакет документів. Ведеться пошук можливих спонсорів. Хоча для того, щоб залучити учнів до читання, можливо обійтися й власними силами (батьківські комітети класів, рада школи). На наступному етапі учасники проекту крок за кроком вирішують завдання, які стоять перед ними. Нагородою за їх багатоденну (багатомісячну) стає той результат, на який розраховували на початку роботи. Підводяться підсумки. Визначається, що вдалося зробити, а що ні, планується подальша робота у цьому напрямку.

Отже, інноваційні форми роботи користуються заслуженою увагою в наш час. Вони допомагають модернізувати діяльність бібліотек, залучити більше читачів до читання, сприяти їх творчому розвитку.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку шкільних бібліотек для роботи з користувачами широко використовуються як традиційні, так і інноваційні форми. Вони дозволяють залучити більшу кількість

школярів до заходів в бібліотеці, виховують повагу до духовних надбань людства й одночасно дозволяють знаходитися у перших лавах тих, хто буде майбутнє бібліотеки.

ДОДАТОК А

Посвята у читачі

Мета: прийняти учнів 1-х класів до лав читачів шкільної бібліотеки, познайомити їх із правилами поведження із книжками, «познайомити» із літературними казковими героями», які будуть вчити учнів вірно поводитися із книжками, перевірити знання учнями прислів'їв, приказок, віршів та загадок про книги. виховувати любов до книги, уважність, почуття відповідальності.

Виконавці ролей:

- Принцеса книжкового королівства
- Буратино
- Незнайка

- Нехочуха

-Немогуха

-Лінь

-Хлопчик

-Учениця

-Баба Яга

-Кікімори

(лине пісня «Сюрприз»)

(Виходять Незнайка та Буратино. Перебивають один одного.)

Незнайка: Я спіймав ось таку рибу (показує). Вона хлоп.

Хлоп. Я – бабах. А вона мені бумс Я їй шлеп.

Буратино: А я можу пробити носом вогонь.

Незнайка Брешеш.

Буратино Не брешу.

Незнайко Брешеш. В тебе б ніс згорів би.

Буратино (Ображено). А в тебе і риби не було.

Незнайка Да ти знаєш хто ти?

Буратино Да я... Я тебя... .

Незнайка Стоп. Щось в цієї кімнаті не так. (Герої ходять по кабінету)

Буратино Квіти. Ні, вони стоять на вікні.

Незнайка Може закриті двері? Не те.

Буратино Столи, діти.

Незнайко Які діти?

Буратино Точно, діти.

Незнайка Діти! Що ви тут робите.

Учениця: У нас свято. Посвята у читачі.

Незнайко А ви самі?

Учениця: Ні з вчителькою.

Буратино А де бібліотекар?

Учениця: В місто поїхала. За читачами. Зараз приїде. Буде посвящати першокласників у читачі. Може і нас приймуть.

Незнайко: Ну, ми також почекаємо. (Сідають на стільці, їдять цукерки).

Буратино Сумно щось. Давайте загадки відгадувати.

Не думає, не гадає, а інших навчає.

Незнайко Не сорочка, а зшита;

Не кущ, а з листочками,

Не людина, а говорить.

Буратино Дуже я потрібна всім –

І дорослим, і малим,

Всіх я розуму учу,

А сама завжди мовчу.

Незнайко Завжди можу стать в пригоді,

Моїх порад вам не злічить.

І кажуть про мене в народі:

«Мовчить, а сто дурнів навчить.» (Книга)

Буратино Діти! А що спільного у всіх цих загадках. (Ці загадки про книги.)

(Стук в двері. Входить принцеса з Букварем.)

Принцеса: Так – так. Бачу мої піддані вже прийшли. А мене ось мама до бібліотеки відправила. Каже прийдуть маленькі школярики. Треба познайомити їх із книжками її королівства, перевірити знання законів Книжкового королівства і надати їм громадянство в нашій країні.

Буквар Треба серйозно поставитися до цієї справи, Ваша Високість. Діти ось навчилися разом зі мною читати. А ви? Соромите усе книжкове королівство. Читати навіть не вмієте.

Принцеса А мені до всього цього охоти немає. До мене зараз принц приїде. Ось що важливо. Як же його прийняти?

Незнайко На, книжку візьми. Кажуть, що ті хто вміє читати, дуже розумні.

Буратино Ага. Їх заміж беруть зразу.

Принцеса: (бігає) Сяду я тут. Несіть мені щось розумне. Буду читати.

(Приносять газету. Намагається читати.) Тут крім

картинок нема про що читати.

Незнайко (Дає енциклопедію.) А це енциклопедія. З неї ти дізнаєшся про все на світі.

Принцеса: (бере, перегортає догори ногами) І тут нічого не зрозуміло. Це мабуть якась тарабарська книга.

Буратино Ні! Це просто безграмотна принцеса.

Принцеса: Я безграмотна? Та я зараз можу за це вас усіх відправити під суд за брехню на особу королівської крові. І тебе зпалять.

Буратино Мене? Ні. Бачиш цей ніс? Так ось я їм пробив палаючий камін, а потім розірвав його ось цими руками.
(Показує)

Незнайко Не зв'язуйтеся з нами Ваша високість.

Принцеса: Ну не вмію я читати. Невже це дуже погано? Давайте у дітей запитаємо.
(Діти розповідають.)

Буратино Діти! А що ще ви знаєте про книжки?

Принцеса: Ну, добре. Переконали мене, що читати треба. Але де я в бібліотеці знайду книгу?

Незнайко Діти! Підкажіть, будь ласка, де в бібліотеці можна знайти книжки

(Діти відповідають: «На полиці.»)

Принцеса: Де ? Де? Дайте мені її! (Їй подають. Вона

несміливо бере, гладить, відкриває.) Все одне не знаю, що тут написано. А ви діти вмiєте читати. А ну почитайте.

(Діти читають казку по одному.) Принцеса уважно слухає інколи каже: «Які розумні! Як цікаво!»

Принцеса А можна і я спробую? (Читає по складах назву казки.) Ой, вдається. Мені мама завжди каже, що якщо я чогось захочу, то мені все вдається.

(Крики за дверима. «Не буду!» «Не хочу!» Заберіть її від мене!»). Вбігає дівчинка)

Незнайка: А ти хто?

Ніхочуха: Я Ніхочуха. Дочка Баби Яги. Мене тільки позвали. Але ім'я трохи перекрутили. Сказали про якусь Хочуху, а я Нехочуха.

Принцеса А що у Баби Яги є діти?

Ніхочуха: Є. А ще є Немогуха і Лiнь. Ей, заходьте.

(Заходять 2 сестри)

Лiнь Не хочу вчитися. Портфель важкий.

Немогуха Мабуть камені положили мені замість книг. А ще кажуть: «Знання за плечима не носити!».

Ніхочуха: Тільки і чути: «Учись», «Читай!». Скільки можна! А я нехочу!

Немогуха: А я не можу.

Лiнь: А мені просто лiнь.

Буратино: А що ж ви любите?

Немогуха, Нехочуха, Лінь (кажуть, перебивая один одного) люблю комп'ютер, відик, магнітофон, телевізор.

Лінь: Давайте кіно дивитися.

(Вмикає телевізор пультом. З'являється телеведуча.)

Ведуча. А тепер наша програма пропонує вікторину.

Нехочуха: Ух ти! Вікторина! Люблю!

Ведуча. Хто написав казку «Червона шапочка»?

Немогуха (Знижує плечима.) Дід Бетмен.

Ведуча. Де знаходиться смерть Кощія?

Лінь. (Міркує) Лінь думати. Хай буде комп'ютері на сайті Кощій. Ру.

Ведуча. У якій казці – герої овочі та фрукти?

Нехочуха. (Думає.) У програмі «Смачно з Борисом Бурдою». О, яка я розумна! З мене досить! (Вимикає телевізор. Телевізор з ведучою уходить.) Ще розумною стану.

Принцеса. Я теж думаю, що досить. Бо якщо подібні відповіді будуть чути наші гості, вони подумують, що в нашій країні всі діти ні чого не знають.

Лінь Так це ж чудово.

Принцеса Ні не чудово. Моя мама тоді вас вижене із свого королівства.

Буратино А хто твоя мама?

Принцеса Моя мама сама королева Книжкового Королівства. А ось і моя корона. (бере зі столу корону, одягає її)

Нехочуха: Так це ж чудово. Вкрадемо принцесу. Навчимо її нічого не робити. Хватайте її. (Хватають її, тягнуть до дверей)

Принцеса: (кричить)Допоможіть!
(Буратино та Незнайка намагаються захистити, але марно)

Лінь: Щось мені лінь. Нехай діти, якщо зможуть справитися із наступним завданням, виручають свою принцесу скоріше. А то я спати хочу.

Нехочуха і Немогуха Добре давай

Лінь: Діти, увага! Я буду називати декілька слів, пов'язаних з якоюсь казкою, а ви повинні відгадати назву цієї казки.

1.Троянди, санчата, сніг, олень, дівчинка, хлопчик.

(«Снігова королева»)

2.Город, баба, онучка, собачка та інші («Репка»)

3.Квітка, фея, дюйм, жаба, жук, миша («Дюймовочка»)

4.Вовк, бабуся, дівчинка, пиріжки, горщик, маслечка

(«Червона Шапочка»)

5.Бичок, смола, дід, баба, ведмідь, вовк, лисиця, заєць

(«Солом'яний бичок»)

Незнайка: Вони все відгадали.

Нехочуха: Ну і забирайте свою принцесу.

Лінь: Нам чужого не треба.

Буратино Ой. Дивіться кого я знайшов за дверима бібліотеки.

Принцеса. Так це ж піддана мого королівства. Хто насмілився підняти руку на моїх підлеглих? (Входить хлопчик)

Хлопчик. Та ладно. Нічого з нею не трапилося. Вона такою і була, коли мені її видали. Як зараз пам'ятаю: видає мені в бібліотеці бібліотекар книгу, а вона порвана, розмальована. Я кажу: «Треба її підклеїти». А бібліотекар відповідає: «Навіщо. Вона і так непогано виглядає».

Головне не загуби. А робити можеш, що забажаєш з нею.

Буратино. Та не могла вона таке сказати.

Хлопчик. Я що кажу не правду? Та я... Та у мене батько ... . Та я вас ... . (загрожує)

Принцеса. Ну так давайте і запитаємо у Олени Миколаївни, чи так все було.

Немогуха. А це хто?

Незнайка. Це наш бібліотекар.

Принцеса. Це людина, яка представляє моє королівство у

вашому світі.

Бібліотекар. Добрий день, Ваша Високість! Добрий день казковій героїні та гості нашого свята. Я чула, що ви мене кликали.

Принцеса. Так. Ось цей юнак стверджує, що йому дозволяється рвати книги, розмальовувати. Ось як цю книгу. (Показує на книгу.)

Бібліотекар. Ну що ж. Якщо тобі кожного дня нагадування не достатньо, неси свій портфель.

Хлопчик. Це навіщо?

Буратино. Ти неси, неси.

Бібліотекар. Відкривай.

Хлопчик. Ну і відкрию. (Відкриває портфель. Достає порвані книги. Бібліотекар забирає у нього книги.) Що ви робите? Це мої книги! Мені вчитися треба! Я буду жалуватися! Ви порушуєте мої права!

Принцеса. Шановні гості! Я прошу вас пояснити хлопчику, чому книги були забрані у нього. Як треба поводитися із книжками?

(Діти розповідають, як треба поводитися із книжками.)

Незнайка. Заставити його підклеїти всі книги в бібліотеці.

Буратино. Вигнати його із школи.

Хлопчик. Та ви що. Та я . . . . (Плаче.) Пробачте мене. Я не

буду більше. Я не буду більше кривдити книги. Не виганяйте мене. Не забирайте мої книги.

Королева книг. Залишаю рішення цієї справи за Оленою Миколаївною.

Бібліотекар. Я то простити можу, але що скажуть діти та твої підручники. Чи повірять вони тобі.

Хлопчик. Пробачте мене, будь ласка. (Діти кажуть: «Пробачаємо!»)

Баба Яга. О. Я вчасно.

Кікімора. Ага.

Баба Яга. З якого приводу шабаш організували.

Принцеса. Шановні казкові герої! Сьогодні до нас прийшли на свято учні першого класу.

Баба Яга. Ух. Погуляємо.

Немогуха: (Підстрибує від радощів, хлопає у долоні)

Наші. Наші прийшли. Ура! **Баба Яга** Слухайте мене.

Ви ніколи не вмивайте Руки, шию, щоки й ніс.

Назавжди ви зрозумійте, Що заняття ці дурні.

Знову руки забрудняться, Шия, вуха та лице.

Час не гайте, сил не тратьте, нащо вам усе оце.

Баба Яга. До речі, я не зрозуміла, куди це ми прийшли?

Кікімора. В дитячий садок

Баба Яга. Та хіба таких маленьких дітей вчать в школі. Та

ви нічого не вмієте. Так? І дисципліну мабуть порушуєте? Так? Тому, шановна вчителька, ми вирішили забрати ваших учнів у свою школу. Кого ж мені вибрати? (Хоче по залу. Міркує.) Може тебе? Чи тебе? Ні мабуть і тебе, і тебе. Так смачніше буде. (До вчительки.) Не кажіть зразу, що ви не згодні. Давайте перевіримо, хто з ваших вихованців буде гарно навчатися у нашій школі. Ми загадаємо вам загадки. Якщо ви не дасте вірних відповідей, то вас автоматично переведуть до нас,

Кикимора: в болото.

(По черзі загадують загадки дітям. Пропонують дітям не вірні відповіді.)

- 1.Що мовчить, а розуму вчить? (Книга)
- 2.Стоїть панна у коморі, а коса її на дворі? (морква)
- 3.Не куш, а з листочками, не сорочка, а зшита, не людина, а навчає. (Книга.)
- 4.Що сходить зранку без насіння? (Сонце)

Кикимора. Ой, які ви розумні. Дайте адресок вашої школи.

Баба Яга. Цить. Нечисть. А вам, діти, ось що я скажу.

Погано. Дуже погано.

Кого я буду вчити?!

Лінь: Ну не мене ж.

Нехочуха: Я б вчилася би, та не хочу.

Кикимора. А може не треба їх цьому вчити. А?

Баба Яга Ах ви так. Проти мене. Та я вас. Та я вас. І вас теж. Як налякаю. (Робить страшний вираз обличчя. Ричить.)

) Що не страшно? А так? (Знову робить страшний вираз обличчя.) Ні?! О бідна я, бідна. Повна дискваліфікація?

Навіть налякати не можу? Кому я така потрібна?

Принцеса. Нам ти потрібна. Адже, що ж за казки без Баби Яги, Кикимори. Вони будуть зовсім не цікавими.

Кикимора 1: Правда?

Кикимора 2: Чесно?

Принцеса: Правда. Правда.

Баба Яга Ну добре. Я не буду робити цього року набір у свою школу. Поживу у ваших казках. Подивлюся, як ви , діти, вчитеся. Може і я колись навчусь читати.

Лінь, Нехочуха та Немогуха: Зрадники! Зрадники!

Бібліотекар. Шановні казкові герої. Наші першокласники дуже добре знають казки. Я думаю, що наступна вікторина це тільки підтвердить.

“Ой, а гарний який! І ріжки є, і хвостик. Молодець, діду! Гарного бичка зробив”. (“Солом’яний бичок”)

“Прибігли мишенята, дивляться не нахваляться: От так півник! От так молодець! Треба тепер тісто замінити та

пирого спекти.” (“Колосок”)

“ А він лежав, лежав на вікні, а тоді з вікна на призьбу, а з призьби та на землю в двір, а з двору, та за ворота, тай побіг, покотився дорогою” (“Колобок”)

“Лисичка до глечика, голова не влазить. Вона туди, вона сюди, то попробує лапкою, то понюхає – нічого не виходить”. (“Лисичка і Журавель”)

“Дівчина привіталася з вовком і каже: - Іду до бабусі і несу ось цей пиріг і горщик ервона Шапочка”)

“Чуємо, чуємо, - та не материн це голосок. Наша матінка співає тонесеньким голоском”. (“Вовк та козенята”)

“Іван – Царенко як стрільне – загула стріла ні високо, ні низько, та й упала в болоті”. (“Царівна жаба”)

“Вони взяли її тихенько, принесли додому, зробили їй гніздечко., обложили її пір’ячком і посадили туди качечку”. (“Кривенька качечка”)

“Увечері стомлена від роботи, вона лягала спати не в постіль, а долі, поряд з пічкою, на золі. І тому, що була вона в золі, в пилюці, брудна, сестри прозвали її ... (“Попелюшкою”)

“Ото Івасик як підріс трошки став просити батька: “Зробіть мені, тату, човник та весельце”. (Івасик –

Телесик”)

Принцеса. Ви діти молодці!

Незнайка: І мені ви сподобалися. Ви дуже розумні та кмітливі.

Буратино: Дуже. Таким розумним в книжковому королівстві завжди ради.

Лінь, Нехочуха, Немогуха: А ми, що не потрібні?

Буратино Звичайно. В нашій школі немає місця для ліні, нехочух та немогух.

Уходьте від нас!

Лінь А мені лінь уходити. Ось як налякаєте мене - піду.

Незнайка: (робить вигляд ніби думає) Добре, як відповісте на запитання наших першокласників, можете залишитися.

(Діти задають запитання. Після кожного запитання Лінь, Нехочуха та Немогуха відходять ще далі до дверей. Якщо діти не можуть дібрати самі запитання, їм допомагають герої)

Нехочуха: Ой, тільки не це! Тікаймо звідси.

Лінь Скоріше. А то порозумнішаємо. (Залишають бібліотеку)

Принцеса Молодці діти! Ви мені сподобались.

Буквар Дозвольте і мені сказати про цих дітей. Вони на

відмінно вивчили всі букви, навчилися **читати**, писати, рахувати.

Казкові герої: Які гарні діти! Молодці! Розумнички!

Буквар Шановно принцесо! Прошу Вашого дозволу запросити мою старшу сестру «Рідну мову» до нас, щоб вона в наступному році допомагала дітям у навчанні.

Принцеса Добре. Я згодна.

Буквар (об'являє) «Рідну мову» к принцесі.

(входить «Рідна мова»)

Рідна мова Добрий день, Ваша Високість, діти!

Принцеса Багато чула про вашу мудрість, а тому передаю вам цих дітей для навчання. А вам Буквар дякую за роботу. Діти! Давайте скажемо Букварю: «До побачення!» (Буквар уходить.)

Принцеса Я запрошую вас всіх до нашого книжкового королівства. я буду робити паузу, ви будете усі разом казати: “Обіцяю!”

Обіцянка юного читача”

1. Бути активним читачем.
2. Берегти книги.
3. Охайно поводитися з книгами.
4. Намагатися бути схожим на кращих героїв.

(Учні перших класів разом: “Обіцяю! Обіцяю!”)

Бібліотекар. А на згадку про цей чудовий день я хочу вручити вам «Свідоцтво юного читача нашої бібліотеки»

(Звучить святкова мелодія. Принцеса книжкового королівства та інші герої вручають учням книги.)

Бібліотекар. Ось ви і стали справжніми читачами шкільної бібліотеки. Ласкаво запрошуюю вас у чарівний світ книги.

ДОДАТОК Б

Літературно – музична композиція

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Учасники:

1. Диктор
2. Ведучій 1.
3. Ведучій 2.
4. Пам'ять.
5. Мати
6. Син(голос)
7. Дівчина
8. Юнак
9. Солдат
10. Чтеці поезій українських поетів:5.

Оформлення: шкільний актовий зал прибраний квітами. У центрі сцени плакат. Чорним кольором – «22 червня 1941 року», червоним – «9 травня 1945 року», нижче слова:

«Вони у битві чесно полягли,
А іншого – ні вибору, ні змоги.
Вони загинули. Але перемогли,
Бо віддали життя для Перемоги!»

Під плакатом на столі солдатський шолом, дві гвоздики, перевиті червоною та чорною стрічками, свічка.

(На тлі мелодії на сцену виходять дівчата та хлопці, одна з дівчат запалює свічку.)

Диктор 65 років відділяє нас від буремних воєнних років. Для історії це небагато, а для людини – це майже все життя.

Та люди самі творять історію. Тим, хто поліг у горнілі боїв, хто кров'ю своєю скропив землю, тим, хто пройшов крізь бої, лихо, голод і холод, хто вижив у тій смертельній війні, всім мертвим і живим присвячується...

(Музика. Виходять ведучі)

Читець 1 І знову земля зустрічає весну!

Читець 2 Вже небо пахне голубим

Міняє кору сині сосни,
Казково світяться бруньки,
І з них виплескують листки.

Читець 3 Весна настала, сонце сяє,

Своє проміння посилає
Трава у полі шовковиста,
Виблискує, немов намисто.

І вже до рідної землі
Летять у небі журавлі.

(Звучить мелодія «Журавлі».)

Читець 4 Летять вони, і повертають роки

В рік 41-й.

(продовження мелодії)

В1 Неділя 22 червня 1941 року. Мирний день відпочинку. Щасливі випускники прощаються зі школою. Діляться планами на майбутнє. Йдуть зустрічати ранішню зорю. Щоб зустріти довгі роки страждань.

(Сцена прощання)

Запис Від Радянського інформбюро. Говорять всі радіостанції Радянського Союзу. Сьогодні, 22 червня 1941 року, фашистська Німеччина віроломно напала на

нашу землю...

(Звучить перший куплет «Священної війни»)

(На сцені мати Сашка Марійка.)

Мати Синку мій! Іди, іди, коли Батьківщина кличе. Бий проклятого ворога. Як твій батько колись. Але, синок... повертайся до дому живим!

Сашко (Обнімає матір.) Не плачте, мамо. Я повернуся. А потім може і весілля відсвяткуємо. Так Марійка?!

Мати Весілля?

Сашко Весілля. Якщо Марійка погодиться.

Мати Дай-то Бог. Дай-то Бог. Ну попрощайтесь, діти. Коли ще побачитеся знову. (Відходить трохи вбік.)

Марійка Сашко! Я ніколи не думала, що наше щастя так швидко закінчиться. Не забувай мене. Пиши. (Плаче.) Йди. Йди, а то я ще більше розплачусь.

Сашко Я повернусь. (Убігає.)

(Марійко уходить зі сцени)

Диктор А за вікном буяло літо, літо 41 – го.

Читець: (читає вірш)...

Сонце палило нестерпно, Гнулось садове гілля.

Падали яблука в серпень, Глухо стогнала земля.

Рвали снаряди їй груди. Всюди гриміла війна,

Падали скошені люди, їх не щадила війна.

В1 41 – найтяжчий. Гіркі шляхи відступу, згарища на місці сіл, чорні руїни там де зовсім нещодавно вирувало щасливе життя.

В2 41 – рік небаченої людської мужності. Неповторна повість людської стійкості. До останнього патрона, до останнього подиху.

(Виходить Пам'ять: дівчина у темному одязі із чорним покривалом на голові із гвоздиками в руках.)

Пам'ять

Скорботна мати випрямила крила,

Злетіть хотіла в бронзовім вогні,

І, так завмерши, ти грудьми накрила

Своїх героїв, соколів – синів.

Вони завжди у згадках поруч з нами.

Ми їх виводим мрією з пільми.

Чому ж троянди пахнуть полянами

І матерів солоними слізьми?

Не перестане горлиця співати

Над цим святим сплетінням моноліть...

Тут, сплять Україна, сплять твої солдати,

Вони в серцях у наших будуть вічно жить!

В1 1418 днів і ночей йшли воїни вогненними

дорогами війни.

В2 Чотири роки... Тридцять чотири тисячі годин!.. Від Москви до Берліна - дві тисячі шістсот кілометрів.

В1 Майже 4 тисяч захисників і визволителів Лозівщини залишились навечно лежати в багатостраждальній українській землі.

-В2 Близько 9000 лозівчан не повернулись з фронту.

В1- В катівнях гестапо і поліції, таборах смерті замордовано і розстріляно 1425 кращих синів і дочок міста і району.

В2 Мільйони загиблих... А скільки не народжених дітей?.. А скільки залишилось вдів і сиріт?..

В1 Страшні сліди залишила війна. Немає родини, яка б не зазнала втрат.

В2. А чим можна виміряти материнське горе, її сльози...

(Виходить мати)

Мати

О, скільки літ оплакувала я

Своїх синочків, рідних, дорогих

Не вірила, що більше не побачу

Надіялась зустріти їх живих.
Щодня виглядала в віконце,
Лягала й вставала в журбі,
Сини не вертались до мене,
Внучата лиш снились мені.

Син (голос)

«Я прийшов до тебе, я вернувся , мамо
Я своєю смертю смерті потоптав.
На моїй могилі нині квітів море,
Ти в думках до мене линеш з далини.
І твоє невтішне материнське горе,
То прокляття вічне паляєм війни »

В1 А скільки таких синів, дочок, батьків, матерів
залишилися в нашій пам'яті та на пожовклих
фотокартках

В2 Мільйони людей забрала Велика Вітчизняна
війна. Це важко усвідомити. Смерть однієї людини - це
трагедія. А коли мільйони... Загиблим не болить. У
живих продовжують кровоточити рани: у ветеранів, які
втратили своїх друзів-однополчан, рідних і близьких,
душі, які простріляні похоронками, у рано посивілих
дітей війни, які не побачили своїх батьків і пережили
пекло окупації.

В1 Не минула ця доля і наше селище Панютине. На початку війни багато робітників у перші ж дні війни пішли на фронт. Робота панютинських залізничників була підпорядкована фронту: ремонту вантажних вагонів. З наближенням фронту вагоноремонтники приступили до евакуації обладнання в глибокий тил, в Красноярський край.

В2 А вже 11 жовтня фашисти увійшли в селище. Вони почали наводити свій «новий порядок». Місто Лозова було перетворено на страшну катівню: було утворено 2 контраційних табору (табору смерті) , через які пройшло понад 50 тисяч полонених воїнів Червоної Армії і ні в чому не винних мирних жителів. Все, що можна було забрати у мирного населення забиралося. За відмову віддати – розстріл.

Читець 5:

Забрали все із хати

Долівка у крові...

Лежить убита мати

І діти – неживі.

Не встати їм ніколи,

Очима день п'ючи.

Фашисти покололи

Штиками у ночі.

В1 Але й під час окупації панютяне, що залишилися у селищі, вели боротьбу із ворогом. В селище діяла підпільна група, до якої входили П. Ільїн, Г. Очеретенко Л. Маусліс, І. Чернова та інші. Вони розповсюджували листівки, проводили підривну роботу – псували обладнання на електростанції, всіляко перешкоджали виходу з ремонту фашистських танків. Окупанти жорстоко розправилися з підпільниками – всі вони були розстріляні.

В2 Селище кілька разів переходило з рук у руки. 8 атак було здійснено частинами дивізії під командуванням Заки Юсуповича Кутліна. Кожен будинок, вулицю, квартал доводилося брати штурмом. І тільки пізнім вечором 27 січня 1942 року Панютине було звільнено. Вперше.

В1 Попереду були перемоги та стратегічні прорахунки. Наслідки цих прорахунків величезні: Втрата радянських військ на Харківському напрямку з 10 по 31 травня 1942 року становила 266927 людей, 652 танка, 1646 гармат. 207047 чоловік – потрапили в оточення.

(на фоні мелодії «Журавлі»)

1 Вони не повернулися з війни.
Мені привиділось, немов солдати,
Які не полягли, а залишилися жити,
Перетворившись в білих журавлів.
2 Стоять, замислившись, тополі,
Бійців нагадують мені,
Отих, полеглих в травах, в полі,
В кривавих січах на війні.
3 Не тільки зграйно журавлями
В небесній синяві летять,
Вони в гаях, поміж полями
В степах тополями стоять.
4 Торкнутись сияються zenіту
Немов з легенди, мов живі,
Вони, здається, всього світу,
Усього людства вартові

В 2 Літо 1942 року. Грандіозна битва на південному крилі радянсько – німецького фронту завершилася повною перемогою на Волзі біля стін Сталінграда. Почалося масове вигнання фашистських загарбників з радянської землі. 11 лютого 1943 року Панютине було визволено, але вже 1 березня під тиском переважаючих сил ворога наші війська змушені були

відійти на нові оборонні рубежі й залишити селище. До 16 вересня 1943 року, коли в наслідок спільного удару 35-ї та 38-ї гвардійських стрілецьких дивізій, 244-й та 262-ї авіаційних дивізій, селище Панютине та місто Лозова були остаточно звільнені. Дивізіям, які брали участь у визволенні Лозової, було присвоєно найменування «Лозівських».

В1 Селище Панютине зазнало в роки війни великих руйнувань. Були зруйновані магазини, школи, лікарня, приміщення залізничного училища. Вщент було зруйновано завод.

В2 За самовіддану боротьбу проти фашизму на фронтах Великої Вітчизняної війни були нагороджені орденами і медалями 216 робітників і службовців заводу. Троє з них: О. Т. Удовиченко та Юрій Якович Чепига, Іван Михайлович Серєда удостоєні найвищої урядової нагороди – звання Героя Радянського Союзу.

В1 Але герої, не тільки ті, що мають великі нагороди. Герої всі ті, хто пройшов через горнило війни й не втратив людяності, знайшов собі сили підняти з руїн наше рідне селище. Заради життя, заради майбутнього, заради нас з вами.

(пісня «Солдат)

В2 А війна продовжувалася.

В1 Ще ворог топтав рідну землю. Ще гинули люди, плакали діти.

В2 Але всі вірили, що пройде небагато часу і ворога буде розгромлено.

В1 Життя брало своє. Як і в мирні часи люди зустрічалися, влюблялися. Народжувалися діти. Раділи.

В2 Раділи батьки, отримав звістку, що їх син – справжній приклад доблесті для своїх бойових побратимів.

В1 Раділи бійці кожному листу з дому. Від подруги далекої, що чекає його, бійця, всі довгі роки війни.

Читець 5 :

1. Прощай! Сирена одзвучить, -

І твій платок, як сон, розтане...

А з ним очей сумна блакить...

Ні. До побачення, кохана!

Чекай мене... Чекай... І лине

Мені у відповідь: « Я жду !..»

Коли ми звільним Україну,

тоді до тебе я прийду.

(Звучить пісня «ОГОНЬОК»)

В2 День Перемоги. Цей день залишиться для нас завжди затьмареним від гіркоти втрат і осяяний сонцем Перемоги. Його наближали, як могли, люди, котрим було дуже нелегко в ті воєнні літа і яким найважче сьогодні. У довічному боргу наше покоління і перед тими ветеранами війни, кому пощастило пройти через горнило битв і дожити до світлого Дня Перемоги.

В1 Все менше їх залишається в життєвому строю. Даються взнаки і опалена війною молодість, сирі окопи і бліндажі, голод і холод, хвороби і рани. Їхні груди вкриті медалями, на скронях - сивина. Але вони пам'ятають ті страшні часи, хоч часто їм і не хочеться про них згадувати.

Все менше нас, прибульців із війни

Чтець1:

Все глибші наші спомини і думи.

Ми все частіше чистим ордени

І довше носимо старі костюми.

Все швидше хвиля у Дніпрі сплива,

Все ближче ми до володінь природи,

Нас більше втомлюють гучні слова,

Аніж колись із краю в край походи.

(П. Іванов. «Все менше нас...»)

В2 А тоді, 65 років тому, вони були молоді, повні сил та жаги перемоги. А разом із солдатами дорогами війни йшла пісня. І тоді сили подвоювалися. І все здавалося по плечу. І жоден ворог не страшний, коли поряд із тобою йде у бій «Синій платочок», «Вечір на рейді» та «Катюша».

(Звучить пісня «Катюша»)

Читець 2:

У мене днів не вистачить для того,
Щоб розказати людям про війну,
Про все, про артилерію як "бога",
Про все оте, що й зараз не збагну.
Воно в мені - забуте й незабуте,
Воно в мені - що бачив і чим жив,
Що іноді хотілося б вернути,
Що іноді здається дивом з див.
Але навколо - хлопці-побратими,
Які самі в тім пеклі побули.
Але ж із фото юними очима
Зорить твій друг з воєнної імли.
Не просто пригадалося минуле -
Крізь нього бачу знов далекі дні;
Солдатський спомин крізь гарматне дуло

У душу й серце дивиться мені.

Диктор Йшов 1945 рік. Велика Вітчизняна війна радянського народу проти фашистських загарбників наближалася до переможного кінця. Навесні Радянська Армія підійшла до столиці фашистської Німеччини - міста Берліна. 25 квітня завершилося оточення берлінського угруповання, радянська Армія зустрілася з частинами союзників - американською армією. Битва за Берлін тривала до 2 травня. Особливо запеклим був штурм рейхстагу-лігва фашистського звіра. Гарнізон ворога капітулював у ніч на 2 травня. Бої з окремими групами ворога, які проривалися з оточення, продовжувалися до 5 травня.

8 травня 1945 року представники німецького верховного командування підписали в Карлсхорсті (передмістя Берліна) акт про капітуляцію збройних сил фашистської Німеччини. Ворог здався. День 9 травня став Днем Перемоги, великим святом всього людства.

Читець 3:

Упав Берлін. Іще боями гула розвихрена земля,
а вже з барвистими квітками вступила тиша на
поля.

І сходив мир на доли й води і в гарячковий стук

сердець.

Удари з заходу і сходу сказали ворогу: "Кінець!"

Кінець! Незборна правди сила, замовк гармат
охриплий спів.

Кінець. І тиша оглушила людей, що звикли до
громів.

І всі звели до сонця чола, що довго снилось їм у
млі.

І стало тихо так навколо, мов не було іще ніколи
такої тиші на землі.

Солдат День 9 травня 1945 року знає весь світ.
Ми йшли до тебе, перемого, довгих чотири роки. І коли
прийшли – то здивувались. Тихо! Як тихо стало на
землі! Лише співають солов'ї, до світла тягнеться крізь
руїни трава! Швидше додому! Прощайте ті, хто не
дожив до Перемоги. Ми пам'ятатимемо Вас!

Диктор

До тебе, людино, звертаюсь:

Залиш на хвилинку щоденні турботи.

З собою побудь у глибокій скорботі,

Згадай чоловіка, товариша, брата,

Дружину, сестру чи посивілу матір.

Чтець4:

Перед трагічною хвилиною мовчання
словами говорити неможливо.

Оця хвилина більше нам розкаже,

Ніж тисячі, а чи мільйони слів.

Солдатів подвиг, про який сьогодні

Дізнались ми, не вимовить словами,

А тільки серцем можна це сказати,

Але воно, на жаль, не має мови,

Лиш має біль. І тому я прошу

Солдатів пам'ять вшанувати мовчанням.

Диктор Схилимо в скорботі голови перед
пам'яттю загиблих за нашу незалежність і мирне
сьогодення, хто ціною власного життя наближав
історичний день перемоги.

Хвилина мовчання.

Читець 5

Ніхто не забутий;

На попіл ніхто не згорів:

Солдатські портрети на вишитих крилах плывуть

І доки є пам'ять в людей і живуть матері,

Допоки й сини, що спіткнулись об кулі, живуть.

(пісня: «Солдат»)

(мелодекламація)

Ідуть роки, але війна не забувається. Знову і знову озивається вона й свідомості поколінь, тривожить уяву.

Чтеці:

1 Ми, ті що ніколи не бачили війни, клянемося Вам ,дорогі ветерани, що

2 допоки живи очевидці тих подій, діти, які не мали дитинства, їх онуки та правнуки,

3 допоки не буде знайдено і поховано останнього безіменного солдата уяву

4 допоки на землі український будуть знаходити знаряддя часів, які пролежали у землі вже 65 років

5. До того часу не буде знищено пам'ять про Велику Перемогу ,завойовану навесні 1945 року вами, захисники нашої Батьківщини.

Диктор:

Вінком для тебе перемоги слава

І чисте небо, мирне, голубе,

Квітує, рости в труді, моя державо,

Ми ще не раз прославимо тебе.

“Крути, Крути” (літературно-історична композиція)

1 вед. 29 січня офіційно визнано в Україні днем героїв Крут. Хто вони і що вони зробили для України ми спробуємо розповісти вам зараз.

2 вед. Це правда: кров з каміння може змити дощ,
червона місяця хустина може стерти ,
але наймення Ваші багряніші від рож
горять у просвіті на плитах незатертих.

1 вед. У пам’яті кількох народів зберігається історія про героїв, що загинули, захищаючи свою землю від нападників. У давніх греків це були спартанці, у грузинів – арагвійці, а в українців – загибель казаків під Берестечком та 30 юнаків під Крутами.

2 вед. Київських студентів та учнів, що 1918-го стали на

захист незалежності своєї Вітчизни. Передчасно зів'ялий цвіт, юні романтики...

1 вед. Крути. Поїзди, проходячи повз цю маленьку станцію, стишують хід, а в день, коли сталася трагедія, тривожно сигналять... Немов будять приспану й присипану порохом забуття нашу пам'ять.

Чтець 1. Послухай , як шумлять жита,
Де стільки літ буяли січі
І смерть дивилася у вічі ,
І воля мариласть свята.

Чтець 2. Послухай стогін і збуди
Порив душі , надії Квіти ;
Чії сини , чії ми діти , -
Спитай і сам себе суди.

2 вед. 28 січня 1918 року. Командувач загону Аверкій Гончаренко наказує своєму загону, а це 3 сотні бійців, переважно зі студентів та юнкерів, відступити до залізничної станції Крути і зайняти оборону.

1 вед. На правому фланзі вони мали штучну перешкоду – насип залізничної колії, на лівому – студентська сотня в складі вже наявного там загону почала риття окопів і спорудження земляних укріплень.

2 вед. Бій розпочався 29 січня і тивав годин із 5 між 4-х тисячною більшовицькою армією Михайла Муравйова та 300-и київськими студентами, що захищали підступи до Києва.

Чтець 1. Ще юнаки , ще майже діти ,

А навкруги і смерть , і кров.
На порох стерти , перебити !-
Іде на Київ Муравйов.

Чтец 2. Що там , що вперше з рушницею йти ,
Що там , що тому п'ятнадцять ,-
Так хороше вам на ворога йти ,
Співом гучним захлинатись.

Чтець 3. Хай вам вітри вибігають на шлях ,
Просять вернути , голосять ,-
„Щоб наша доля...” лунає в полях ,
„Щоб краще в світі жилося.

1 вед. Тим часом, за свідченням очевидців, у крутівців почали кінчатися набої і скінчилися снаряди для гармати. Виникла небезпека оточення. Юнкери та студенти почали відхід в напрямку Києва. Більшості вдалося відступити на потязі який їх чекав.

2 вед. Коло станції Бобрик знаходився більший загін під керуванням Симона Петлюри, але отримавши звістку про повстання на заводі “Арсенал” Петлюра рушив на Київ, оскільки на його думку найбільша небезпека була якраз там.

1 вед. Коли близько 17 години зібралися усі українські підрозділи, виявилось, що не вистачає взводу (близько 30 чоловік)

2 вед. Відступаючи у сутінках, вони втратили орієнтир та вийшли прямо на станцію Крути, вже зайняту червоногвардійцями. Один із більшовицьких командирів Єгор Попов втратив рівновагу, коли дізнався, що втрати склали не менше 300 чоловік і щоб якось їх компенсувати, він наказав ліквідувати полонених.

Чтець 1. День помирав , як недобитий лебідь ,
Ніч перейняла невимовний біль.
Здригнулись зорі в сполотнілім небі
І тихо подали в криваву заметіль.

Чтець 2. В пекучий сніг... Навзнак. Не на коліна.
Заплакав місяць в зоряну блакить.
Всі – як один... Кріпися Україно ,
Хоч їхня смерть вовік не відболить.

1 вед. Селянам було заборонено їх хоронити.
І тільки 19 березня в Києві на Аскольдовій горі 28 полеглих
під Крутами бійців було урочисто поховано.

2 вед. Хто винен у трагедії? Офіційно у цьому
звинувачувалося керівництво українських збройних сил,
яке кинуло їх напризволяще перед загрозою сильного і
небезпечного ворога. Передбачалося, що прийде допомога.
Треба тільки протриматися. Але плани зазнали краху через
січневі події у Києві.

1 вед. Перші згадки і справжня , реальна оцінка захисників
Крут відбулася вже після набуття Україною незалежності в
1992 році. Не можна викреслити з пам'яті людської той
великий та безсмертний подвиг юних студентів, що
захищали українську державність, поклавши на її вітвар
найцінніше – власне життя.

Чтець 3. Це правда: кров з каміння може змити дощ,
червона місяця хустина може стерти ,
але наймення Ваші багряніші від рож
горять у просвіті на плитах незатертих
(під час виступу варто використати

ДОДАТОК Г

Психокорекційна казка

Актуальна проблема

Невпевненість 16-річної дівчинки в собі в наслідок заїкання. Замкнутість. Відсутність друзів. Ранимість. Соромиться своєї проблеми. Любить малювати. У вільний час пише книгу в жанрі фентезі про дівчинку, яка перетворилася із гидкого каченя в господарку своєї долі. Сама дитина приймала участь в написанні казки. Казка написана російською мовою, тому що дівчинка більш звикла розмовляти нею.

Соловей

В некотором царстве в некотором государстве жили были король с королевой. И была у них дочь Екатерина – королева. Жили они в большом красивом замке. Король мудро и справедливо правил своим народом, королева вела хозяйство, а маленькая королева играла и читала волшебные сказки. Но самое главное – в их саду жил настоящий соловей. Каждое утро он пел свои чудесные песни, послушать которые съезжались гости со всего света. Соловей этот был не обыкновенный. Одно присутствие в доме этой маленькой птички дарило тепло и уют на всю округу. Ее хозяева не знали болезней, всегда молодо

выглядели, а главное – он наделил маленькую королеву чудесным голосом. Слушали ее люди, и сами ставали счастливыми.

Все были счастливы в этом королевстве. Не радовалась только старая злая ведьма. Дни ее были сочтены. Спасти ее мог только соловей и его волшебный голос.

Чтобы пробраться в королевские палаты, она превратилась в красивый цветок, будто случайно выросший в оранжерее. Все, кто на него смотрел, говорили, что ничего лучшего они в своей жизни не видели, и, что он должен стоять в вазе прекрасной королевы.

Сказано – сделано. И вот уже цветок радует глаз маленькой девочки. Секунда – и он у нее в руках. Катюша открыла двери в сад. В то время соловей пел свою очередную песню. Королевне очень захотелось поблагодарить птичку и она протянула то, что считала достойною наградою – красивый цветок.

Но только лишь цветок коснулся своими лепестками птицы, соловей замолчал. Подул сильный ветер, послышались раскаты грома и чей – то неожиданно неприятный смех. В саду потемнело. Гости удивленно смотрели вокруг, ища объяснение столь странной шутке. А ветер и, начавшийся злой холодный дождь, выгнали людей

из сада. Ушли и король с королевой, прихватив с собой маленькую королевну.

Через полчаса небо прояснилось. Гости снова вернулись в сад, но соловья там не было. Слуги до позднего вечера проискали его, заглядывали под каждый кустик, каждый листик. И невдомек им было, что сидит он в золотой клетке у злой ведьмы. В его пении уже не было нужды, потому что его красоту и голос забрала ведьма себе.

Грустно стало во дворце без соловья. Все реже в его окна заглядывало солнышко. Все реже приезжали гости. Тяжелые времена начались в стране. Засухи и наводнения забирали урожаи сельских жителей. Увидев ропот людей, подняли головы силы темные, стали они угрожать растоптать – уничтожить земли королевские. Не один раз водил в бой дружины король, и с каждым разом все труднее было добиваться победы. На глазах седели волосы королевы, а маленькая королевна замолчала, стала сторониться подруг, все время плакала.

Прошли годы. Гуляла как – то королевна на опушке леса. Вдруг видит – в лесу мелькнула тень.

- Волк, - поняла, но не испугалась девушка. Откуда - то появилась мысль, что он ничего плохого ей не сделает.

Некоторое время зверь и девочка смотрели друг на

друга. И вдруг волк заговорил человеческим голосом:

- Не бойся меня, королева! Я – твой друг. Я знаю, сколько тебе и твоей семье пришлось пережить. Но я так же знаю, как все изменить. И волк рассказал девочке давно забытую историю про похищенного соловья.

Хоть и не специально, но именно она запустила в свой мир беду. Поэтому именно ей и нужно идти к злой ведьме за соловьем.

- Но почему я? Ведь есть король? Пусть соберет войско.

- У короля и так много недругов. Еще одного ему не одолеть.

- Пусть пойдет королева.

- Нет. Ведьма слишком хорошо ее знает и не подпустит ее к себе. Это только твой враг. И только ты можешь его одолеть.

В помощь королеве волк дал клубочек, который должен был показать дорогу. Сам же волк обещал приходить к ней по первому же ее зову.

Посмотрела королева на родительский дом и слезинка скатилась по ее щеке. Вспомнила она маму, папу, Подумала о том, что ждет ее впереди, и вошла в лес. Шла – шла она за клубочком. А он знай себе катится, дорогу

показывает. Так, увлеклась, что и не заметила как ночь наступила. Страшно стало королевне.

- Лучше я домой вернусь. Сколько лет без соловья живем. Я уже привыкла. Да и ему, наверно, там не плохо, раз домой не возвращается.

И повернула королевна домой. А там стоны, плач. Почувствовала ведьма, что может прийти конец ее власти, и решила извести со свету людей королевских вместе с их семьями.

А тут откуда ни возьмись снова волк появился.

- Не послушалась меня! Испугалась. А страх иной раз страшнее самого злейшего врага. Можно собрать самое большое и сильное войско, прятаться от врага по оврагам и кочугурам, и тогда враг обязательно тебя победит. Поспеши, королевна. Времени осталось мало, а идти тебе придется сначала.

Ничего не сказал королевна, низко опустила голову и пошла за клубком искать дорогу к дому ведьмы.

Шла она, шла. Долго ли коротко ли. Скоро сказка сказывается, да не скоро дело делается. Глядь – стоит в лесу домик, а в нем – красавица писаная. Выбежала она на крыльцо, обнимает королевну, зовет ее сестрицею, заводит в дом, усаживает за столы дубовые, кормит, поит, сказки

рассказывает.

И так хорошо было королевне у лесной девушки, что не заметила она, как и день прошел. Засобиравшись она в дорогу, а лесная девушка ее отговаривает, советует хорошо выспаться у нее, а с утра , если не передумает, отправляться в путь.

Подумала королевна и решила до утра остаться. А зря. Была это младшая сестра той самой ведьмы. Не такая она была и плохая, вот только избалованная вниманием, и не привыкшая, чтобы кто – то ей перечил. Захотелось ей сделать так, чтобы королевна забыла о соловье и навсегда осталась с ней.

Слышит сквозь сон королевна, что кто – то зовет ее, проснулась, прислушалась. Снова слышит голос. Доносится он из-за двери чулана.

- Кто ты? Спросила девочка.

- Смелость. Тот, кто берет меня с собой, ничего не боится.

Освободи меня, я тебе пригожусь.

Открыла королевна дверь чулана и выпустила Смелость.

А когда утром пришла лесная девушка завтракать звать, королевна громко и уверенно поблагодарила ее за

гостеприимство (даже сама удивилась своей смелости), но решила идти дальше. Младшая сестра ведьмы почувствовала подвох, кинулась в чулан, но без Смелости, ничего поделать не смогла.

Села она и заплакала. Королевна была доброй девочкой, поэтому она стала расспрашивать, почему она плачет. Рассказала ей лесная девушка, что всю жизнь прожила она в лесу. Было у нее все, но никогда и никто не хотел с ней остаться, вместе играть, сказки рассказывать. Только лишь узнавали, что она сестра ведьмы, каждый спешил быстрее унести ноги, пока цел. Стала проситься лесная девушка взять ее с собой, мир посмотреть. Обещала ей во всем помогать. Да и той скучно не будет, всегда будет с кем словом перемолвиться.

Пожалела королевна горемыку и согласилась взять с собой. А Смелость только посмеивается: Чего это раньше никто не знал, как ее перевоспитать?! Познакомились. Назвалась лесная девушка Анной. Так и пошли вместе: впереди клубочек катится, за ним Смелость ветки с дороги убирает, а за ней Катерина- королевна и Анна идут.

Шли они, шли, и вдруг лес закончился. Вышли они на берег большой реки. Как же переправиться на тот берег? Села Катерина и заплакала. А рядом с ней и Смелость с

Анной загрузили. И вдруг откуда ни возьмись – волк. Молодец, что не побоялась леса темного, не польстилась на сытую – безбедную жизнь в глуши, а главное – нашла подругу. Для этого нужна смелость. И ты я вижу ее нашла. Но чтобы переправиться на другой берег, нужно не только смелость, но и терпение. Пойдите в дом, который находится за поворотом реки. Там живет Мороз Иванович. Он поможет переправиться на другой берег. Но будьте осторожны: он очень подозрительный. Если не удастся с ним подружиться – вернетесь назад в лес. А тебе, королевна, назад нельзя.

- А как же ты, волк?

- Я другое дело. Меня он не обидит. – Сказал волк и исчез.

Пошла королевна вместе с друзьями вдоль реки и увидели маленький домик. Зашли в него. Хозяина дома не было. Сначала они просто сидели на лавке и ждали хозяина. А королеву все больше мучил вопрос, как бы угодить Морозу Ивановичу. А Анюта ей и советует: обед приготовить, баньку истопить. А то, что королевна не приучена в своей королевской жизни до этого, так это дело поправимое. Было бы желание, а все остальное приложится. Сказано – сделано. Анюта хозяйничает на кухне, Катерина – королевна в доме прибирает, а Смелость собрала дров и

баньку растопила. Нароботались, устали, сели передохнуть – а тут и хозяин вернулся.

Удивился он, обрадовался. Ведь за все эти годы, он сам о себе привык заботиться. Была, конечно, у него когда-то падчерица. Но это было всего несколько дней (У нее поди уже внуки свои бегают.) Стал он расспрашивать, кто они да куда путь держат. А потом и говорит:

Ладно. Оставайтесь у меня, поживите. А я подумаю чем и как можно вашему горю помочь. Ведите хозяйство, прибирайте в доме, про перинку мою не забывайте, а по вечерам приходите мне сказки рассказывать. На том и порешили.

Морозу Ивановичу так понравилась такая жизнь, что стал он иногда подумывать, чтобы осесть где-нибудь с семьей, детишками. Ну, хотя бы с помощницей. Очень уж ему Анюта приглянулась. И смышленная, и умелая. Но раз обещал переправить на другой берег, значит нужно держать слово. Построил он через речку хрустальный мост, быстрых лошадей, карету дал. И подарил за верную службу им в помощь Трудолюбие и Общение (Такие помощники всегда нужны). И наши герои снова отправились в путь.

Переехали путешественники через реку. Видят – красивый дворец. Поговорила королевна с людьми

местными и узнала, что живет в во дворце злая ведьма. С каждым днем ее сила растет. А началось все с появления во дворце соловья. Она все больше молодеет, хорошеет, голос ее льется рекой. Ей удавалось рассорить лучших друзей, сделать врагами бывших союзников. Это дар убеждать людей научил ее этому. Но так как она была все – таки злой, поэтому и ничего хорошего этот дар не мог дать своей новой хозяйке. Правда, ей другого и не нужно было.

А вот сам хозяин дара вот уже который год молчал, и чах на глазах.

Смотрят Королева, Анята и Смелость на неприступные стены, на вооруженных до зубов солдат. Где – уж им справиться. Вдруг откуда не возьмись – волк. Обрадовалась королева. Такого советчика днем с огнем не сыщешь. Доверяет как самой себе. Порой даже думает, ни сама ли она его придумала, чтобы давать себе мудрые советы.

Посадил волк всех к себе на спину и перенес через стену в сад. Правда, садом он был только на словах, потому что деревья позасыхали и давно уже не плодоносили. И снова на помощь пришел волк.

- Доброе слово и живое общение нужно не только вам, но и каждой травинке, каждому листочку. Засох сад без

любви и внимания. А без его помощи не освободить вам из клетки соловья. Будете рядом, но ничего сделать не сможете.

Поняли девушки совет мудрого волка, стали они хвалить листочки, рассказывать им про свои приключения. Зашумели деревья. Удивились. Кто это с ними в первый раз за столько лет разговор ведет? Заговорили все разом, да так громко после долгого молчания, что королевне, Анюте и Смелости иной раз приходилось очень громко говорить, чтобы их слышали. Не заметно исчез из сада страх, на деревьях появились молоденькие листочки. Зазеленели. Зажурчал ручей.

Конечно, все это не могло пройти мимо хозяйки дворца. Сначала у нее заболела голова, потом она начала замечать, что люди перестали ее слушать, и, смотря на нее, стали показывать в нее пальцами и смеяться. Поняла ведьма, что это Катерина-королевна пришла за своим соловьем. Испугалась. И наслала на девушку весь арсенал своих страхов. Пришла в сад и говорит:

- Вижу, что боишься. А знаешь ли ты, что из-за твоего упрямства сейчас гибнет твое королевство. Зачем тебе твой соловей. И без него вы худо бедно жили. Хочешь соловья, бери, но я заберу у тебя то, что у тебя было: дом, семью, привычный образ жизни, посажу в темницу твоих

друзей.

Не слушает королевна, идет по саду и ищет своего соловья. Вот уже и клетка золотая в беседке стоит. Проснулся соловей, бьется в клетке, выпустить просит.

А злая ведьма, окружила беседку с клеткой густым туманом.

- Попробуй если смелая пройди.

Но нет рядом Смелости, нет рядом друзей. Нужно самой принимать решение и думать о будущем.

Закрыла глаза и сделала решительный шаг вперед. Ни чего не произошло. Открыла глаза. Смотрит: туман рассеялся, а перед ней клетка с соловьем. И сколько злые голоса не угрожали ей, сколько не пытались доказать, что она об этом пожалеет, ничего они не смогли сделать. Как только Катерина – королевна дотронулась до клетки, та рассыпалась и соловей вылетел и попытался подняться выше. Но вот беда: за долгие годы отвык он и от пения и от полетов.

- Ну же, соловушка, смелее. Ты сможешь.

- Не смей, молчи. Сиди.

- Борись. Ты нам нужен. Без тебя мы пропадем.

- Без тебя я пропаду.

И вдруг соловей запел. Сначала тихо и не уверенно,

затем все громче и громче. Лес замолчал. Прислушался. А потом радостно зашумел, вторя этой радостной песне. А соловей все пел и пел. И с каждым звуком его голоса расступался мрак. Исчез мрачный дворец вместе с ее злой хозяйкой и ее темные силы.

На берегу ждал их волк, который в мгновение ока переправил их на другой берег к Морозу Ивановичу. Обрадовался Мороз Иванович, но загрузтил, что сказка подходит к концу, а он как жил бобылем так и будет жить.

Отвела Анята Катерину – королеву в сторону и стала просить отпустить ее остаться с Морозом Ивановичем. Она де привыкла за долгие годы жить в дали от людей, но благодаря помощи королевы стала лучше и добрее. И теперь хотела бы скрасить жизнь другому одинокому существу.

- Разве я держу тебя. Ты вольна в своему выборе. Ты всегда будешь моей подругой. Приезжай когда сможешь. Для тебя и Мороза Ивановича всегда мой дом будет открыт.

И пошли волк, Катерина – королева, Смелость, Терпение, Общение и Трудолюбие дальше.

И вот они на опушке леса, с которого и началось их путешествие. Но теперь Катерина – королева была не

одна. С нею были настоящие друзья. Ведь, согласитесь, без смелости, терпения, общения и трудолюбия вряд ли что – то можно было изменить.

- Здесь я тебя оставляю, - это твоя жизнь.- С тобой будут мои мудрость и твои новые друзья. Заботься о них и они помогут тебе восстановить утраченное.

Заплакала королевна, жалко было расставаться ей с волком. Но ничего не поделаешь, нужно возвращаться домой, где ее уже ждали. И чем ближе она подходила к дому, становилось все светлее, все оживало, радовалось. На пороге дома ее ждали ее родители, у которых пусть и прибавилось морщин, но в глазах светилась радость, что все позади. А рядом с родителями стоял прекрасный принц. Именно о нем мечтала всю долгую дорогу королевна. Одно смущало ее: глянет на него – и вспоминается почему-то волк. Ну, не волк же это в самом деле! – Даже рассердилась королевна.

Он, как сказали родители, первым приехал поздравить королевскую семью, с возвращением их дочери из дальнего путешествия.

Как хорошо было, королевне, что все плохое закончилось.

Во дворце начался великий пир, на который были

приглашены гости из всех уголков страны. Ни кого не забыли. Приехали даже Мороз Иванович с Анютой. Привезли в подарок хорошее здоровье и сибирское долголетие.

А соловей все пел и пел о дальних краях, о необыкновенных героях, сказочных принцессах и горячих сердцах.

Прислушайся, может его пение слышно и из твоего окна?

Список використаної літератури

- 1.Віртуальні книжкові виставки [Електронний ресурс] / Дистанційна академія. – Режим доступу : [http : //businessda.mskc5. listkom.ru/moodle /course/view.php?id=11.](http://businessda.mskc5.listkom.ru/moodle/course/view.php?id=11)
- 2.Громова О. К. Анализ тенденций развития школьных библиотек в контексте модернизации образования [Электронный ресурс] / О. К. Громова. – Режим доступа : [http : //www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud /tom2 /222/Doc79.HTML](http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud /tom2 /222/Doc79.HTML)
- 3.Індивідуальна та диференційна робота з читачами в умовах профільної школи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http : // do.gendocs.ru / docs/index-189035.html?page=2#5096654.](http://do.gendocs.ru/docs/index-189035.html?page=2#5096654)
- 4.Катаева Т. А. Фомирование читательской компетентности учащихся в школьной библиотеке [Електронний ресурс] / Т. А. Катаева // Библиотека образовательного учреждения : инновационная деятельность. Научно-практическая конференція : сб. науч.метод. работ. — Режим доступу : library.uspu.ru/i/inst/files/scienc
- 5.Компетентний читач [Електронний ресурс]. — Режим доступу : marnmc.inf.ua/biblio/zos/47kompetch.doc .
- 6.Мелентьева Ю. П.Библиотечное обслуживание в

школьної бібліотеке : специфіка форм і методів.
Лекції 5-8 [Текст] : учебно-метод.посobie / Ю. П.
Мелентьева. — М. : Первое сентября, 2008. — 44 с.

7.Мелентьева Ю. П. Библиотечное обслуживание в
школьной библиотеке : специфіка форм і методів.
Лекції 1-4 [Текст] : учебно-метод.посobie / Ю. П.
Мелентьева. — М. : Первое сентября, 2008. — 52 с.

8.Немченко, О. М. Сучасна бібліотека як інформаційний
центр навчального закладу [Текст] / О. М. Немченко. —
Шкільний бібліотекар. — 2011. — № 3. — С.6-12.

9.Палагнюк Л. Й. Плекати новий образ шкільної бібліотеки
[Текст] / Л. Й. Палагнюк // Шкільна бібліотека. — 2010. —
№ 3. — С. 33–38.

10.Пелимська С. І. Бібліотерапія як інноваційна форма
психологічної допомоги читачеві [Електронний ресурс] /
С. І. Пелимська. — Режим доступу :
[http : /zavantag.com/docs/1260/index-65676.html](http://zavantag.com/docs/1260/index-65676.html).

11.Рогов П. Забезпечення інформаційних потреб
вчителів : тенденції розвитку освітянських бібліотек.
[Текст] / П. Рогов // Директор школи, ліцею, гімназії. —
2001. — № 5. — с.59–64.

12.Романенко О. Сучасний читач дитячої бібліотеки : який
він [Текст] / О. Романенко// Світ дитячих бібліотек. —

2008. — № 10 — С7–9.

13.Тихомирова, И. И. Как воспитать талантливого читателя [Текст] : сб.статей : В 2-х ч. / И. И. Тихомирова; предисл., коммент., прилож. И. И. Тихомировой. — М.: Русская школьная библиотечная ассоциация, 2009. —Ч.1 — 287 с.

14.Традиційні та інноваційні форми роботи в організації бібліотечного обслуговування читачів-дітей [Електронний ресурс]: методика та досвід проведення: бібліодайджест за стор. фахової періодики. / Черкас. обл. б-ка для дітей, уклад. І. М. Гончар. — Черкаси, 2009. — 25 с. — Режим доступу:

<http://lit.govuadocs.com.ua/docs/332/index-78553.html?page=2>.

15.Федоренко, Л. П. Библиотекарь и педагогичный коллектив [Текст] /Л. П. Федоренко// Шкільна бібліотека. — 2010. — № 10. — С. 50.

16.Шляхи формування самостійного читача в системі позакласного читання [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http : // osvita.ua / school / lessons_summary/edu_technology/12175/](http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/12175/).

17. Як зробити школяра вдумливим читачем? [Електронний ресурс]. —Режим доступу : [http : // doshkilniatko.net / yak-](http://doshkilniatko.net/yak-)

[zrobyty-shkolyara-vdumlyvym-chytachem.](#)

Сидоренко Олена Миколаївна

Не загубити жодного

редактор: Сидоренко О. М.

Художній та технічний редактор:

комп'ютерна верстка: Сидоренко О. М.

Панютинська загальноосвітня школа I — III ступенів №1

Лозівської міської ради Харківської області

64660 смт. Панютине, вул. Миру, 33

тел.: 60-3-69

panutino@mail.ru